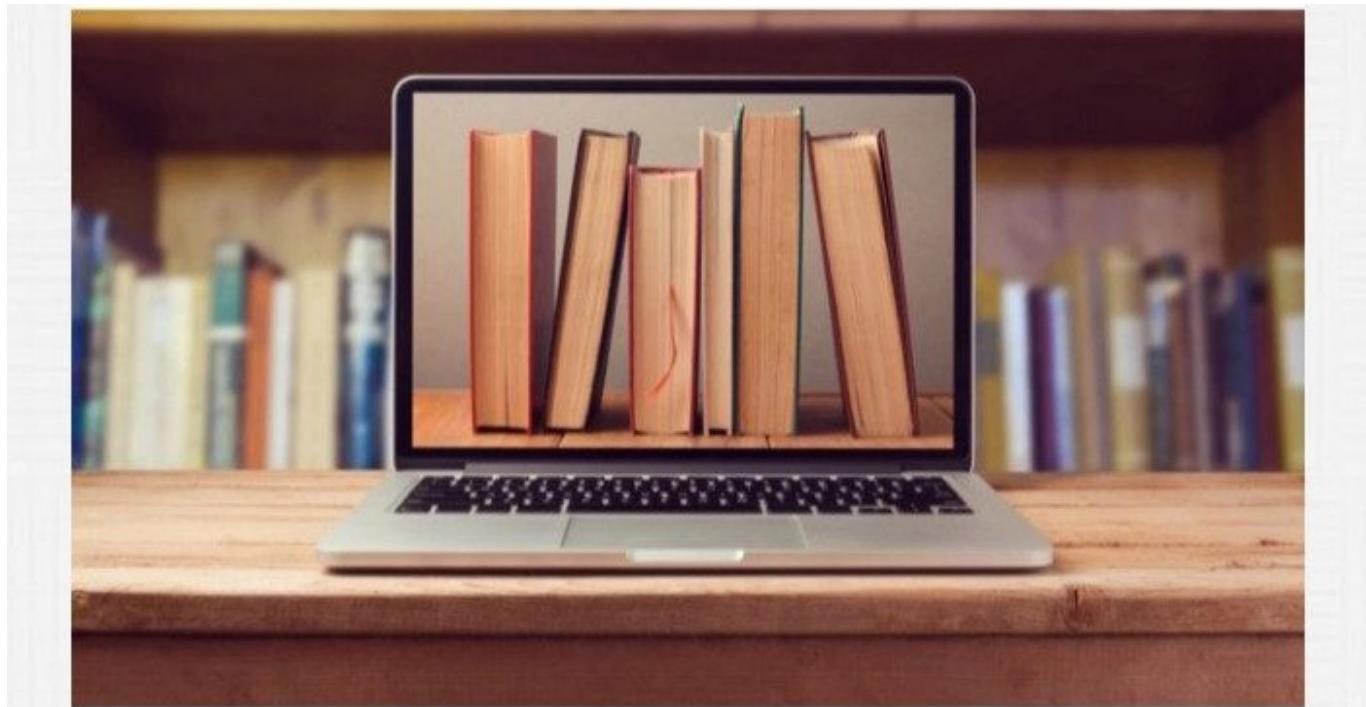

Söz aslyna ýet ýagşy...

Category: Kitapcy, Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Söz aslyna ýet ýagşy... SÖZ ASLYNA ÝET ÝAGŞY...

• Mine

Galla harmany döwülensoň, şemally gün ony agaç çarşak bilen atýarlar (sowurýarlar). Şonda däneden saýlanan saman ýeliň ygyna gidýär. Iri saman golaýa düşýär. Oňa **haşdyk** diýilýär. Iň uşajyk saman bolsa hol alloworra gidip, çöp-çalamlaryň düýbüne-de syryp barýar. Ana, şoňa **mine** diýilýär.

Kombayýn bilen döwlen däneden saýlanan owunjak saman-sepirlere-de **mine** diýýärler. Şeýle hem ýüpek gurçuklary pile saranyndan soň, ony arassalap ýygnamaly bolýar. Şol pileleriň arasyndan gurçugyň uşajyk çörlerini, ýaprak galyndylaryny, çöp-çalamlary saýlap almaly. Şoňa-da köplenç **mine** diýiläýär.

• Mä:jum

Il içinde owradylyp, garym-gatym edilen zada «mäjum bolup dur» diýilýär. Eýsem «mäjum» sözi nämäni aňladýarka?

«**Mäjum**» – dermanyň ady. Ony ýasamak üçin iri-iri aky gyzyl

burcuň kyrk sanysynu almaly. Ýuwup, sapagyny aýryp, üç sany sygryň bir günüki süýdüne (jemi alty sagym süýt) atmaly. Üstüne üç kilogram saýlama şahanabat atmaly. Gaýnap-gaýnap tokga tutup ugransoň düşürmeli. Sowatmaly. Hersi towugyň ýumurtgasynadan iki esse ululykda tokgalaşdyrmaly. Nähoş şondan az-azdan iýse, derledýär, işdäñi açýar, garasaý, «Der bilen dert çykar» diýleni.

Şol süýtden, süýjüden hem ajydan ybarat derмана mäjum diýilýär.

• **Lä:şeki**

Sentýabryň 25-ine gije bilen gündiz deňleşýär. Şondan soň gündiz gysgalyp, gije uzap ugraýar. Ýylyň şu döwrüne mizan (deň) diýilýär. Juda owunjak zatlary-da ýokary anyklykda çekýän terezä mizan terezi, terezilerdäki deňligi kesgitleýän peýkamjyga-da tereziniň mizany diýilýär.

Güýz düşüp, ýerasty suwuň derejesi ýokary galýar-da, ekin-tikinler täzeden janlanyp başlaýar. Oňa «ekinler täzeden çeträpdir» diýýaris. Täzeden çeträn bakja ekinleri ýaňadandan düwmek bilen bolýar. Soňky düwen gawun terneleri mizandan soň, heniz boýy ýetmäňkä bişip ýetişýär. Şol bişen ternelere (käbir şiwelerde **säpjelere**) mizan terne diýilýär.

Mizan ternelerinden iriräk, entek uly gawun bolubam ýetişmedik, torlap ugran uşagrak gawunlara bolsa il arasında **läşeki** diýilýär.

• **Gä:p**

Ýaňy guzlan sygryň gölesi ýa-da ýaňy botlan düýäň köşegi bir sebäp bilen olse, olaryň birden süýduni kesmezligi üçin aldawaç ýasaýarlar. Şol göləniň ýa-da köşegiň hamyny soýup, ony bitin çykaryp, arassalap, oňa saman dykyp tikýärler. Daşyna-da enesiniň süýdünden çalýarlar. Şoňa **gäp** diýilýär.

Abat, guramadyk deride et bölejigi galyp porsasa, enesi ony öz göleso (köşegi) hasap etmän, oňa imrikmäni üçin idenok. Gaýta bedeserlik edip, dälilik hetdine ýetýär. Süýduni ymykly çekýär.

Durdy HAJYMYRAT. Türkmen dili